

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ВИМІРИ ДЕМОКРАТІЇ

Петро Шляхтун, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри політичних наук
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
e-mail: polit-nauk@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-7420-7325

Ганна Малкіна, доктор політичних наук, доцент, професор кафедри політичних наук
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
e-mail: anna-malkina@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-2307-4702

Отримано: 14.12.2020

Ухвалено до друку: 22.02.2021

Опубліковано: 26.02.2021

Шляхтун П., Малкіна Г. (2021). Інституціональні виміри демократії. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія, 1(4), 105-112. <https://doi.org/10.17721/2523-4064.2021/4-11/12>

Анотація

Розкриваються сутність інституціонального підходу в наукових дослідженнях та особливості застосування його різновидів в аналізі політичних явищ і процесів. Охарактеризовані різновиди інституціонального підходу застосовуються в аналізі демократії з виокремленням інституціонально-організаційного, інституціонально-правового та інституціонально-культурного її вимірів.

Ключові слова: інститути, інституціоналізм, неоінституціоналізм, демократія.

Вступ

Розроблений в останні десятиліття міждисциплінарний неоінституціональний підхід у наукових дослідженнях застосовувався переважно в соціологічних та економічних дослідженнях, меншою мірою – в політологічних. Застосування неоінституціонального підходу в дослідженнях політичних явищ і процесів, особливо таких складних політичних утворень, як політична система суспільства, демократія, політична культура тощо, є актуальним науковим завданням.

Аналіз сучасних розробок

У сучасних наукових працях інституціоналізм аналізується переважно як міждисциплінарний підхід у наукових дослідженнях, у тому числі політологічних, демократія – як форма державно-політичного устрою. Актуальність і наукова новизна статті полягають у застосуванні інституціонального, у тому числі неоінституціонального, підходу в аналізі демократії з виокремленням її основних інституціональних вимірів.

Результати

Згідно із загальним енциклопедичним визначенням інститут соціальний – “першопочатково позначення норм права, що регулюють соціально-правові відносини в різних сферах суспільства (наприклад, інститут шлюбу, сім’ї); у широкому сенсі – елемент соціальної структури, історичні форми організації і регулювання суспільного життя – сукупність установ, норм, цінностей, культурних зразків, стійких форм поведінки: економічні інститути (наприклад,

власність, заробітна плата), політичні інститути (держава, армія, партії), виховні інститути та ін.” (Большой энциклопедический словарь, 2004: 451).

Узагальнюючи це визначення соціального інституту у широкому сенсі, можна сказати, що соціальний інститут є стійкою формою суспільних відносин, стійкості (інституціоналізованості) яким надає їх урегульованість соціальними нормами. Соціальні норми є встановленими тим чи іншим чином правилами поведінки. Вони можуть бути моральними, релігійними, правовими, політичними, корпоративними тощо. З нормативного боку соціальний інститут є відокремленою сукупністю норм, що регулюють певну групу однорідних і взаємопов'язаних суспільних відносин. Соціальними інститутами є як унормовані суспільні відносини, так і об'єднання людей, у тому числі формалізовані (організації), що складаються на основі цих відносин і норм. Такими об'єднаннями є, наприклад, територіальні та релігійні громади, політичні партії, громадські організації тощо. Найширшим за обсягом норм та інших інститутів як його складових є інститут держави.

Соціальні інститути класифікуються за різними ознаками. Залежно від характеру норм, що складають соціальні інститути, розрізняють моральні, релігійні, правові, політичні, корпоративні та інші інститути. Залежно від функцій, які соціальні інститути виконують у суспільстві, вони поділяються на сімейні, обрядові, політичні, релігійні, професійні, виробничі тощо. Відповідно до основних сфер суспільного життя розрізняють економічні, соціальні (у вузькому сенсі), політичні і соціокультурні інститути.

Найважливішу роль у регулюванні суспільних відносин відіграють правові інститути як системи правових норм, що регулюють певні групи однорідних і взаємопов'язаних суспільних відносин. Виокремлення та розрізнення правових інститутів, з'ясування зв'язків між ними є засобом систематизації права. Залежно від галузей права розрізняють інститути цивільного, кримінального, господарського, конституційного та інших галузей права. Найбільше значення у дослідженні політики мають інститути конституційного права, норми якого регулюють політичні відносини у суспільстві. Основними конституційно-правовими інститутами, як системами конституційно-правових норм, є інститути вищих органів держави (глави держави, парламенту, уряду, вищих судів), форми державного правління, територіальної організації держави (форми державного устрою), прав і свобод людини і громадянина, громадянства, виборчої системи, референдуму, місцевого самоврядування тощо.

Історично першим різновидом інституціонального підходу в дослідженні суспільних відносин, який склався ще в XIX столітті, був правовий інституціоналізм як виокремлення, розрізнення та систематизація (об'єднання в інститути) правових норм. Особлива увага при цьому зверталася на правові інститути, що визначають форму та функціонування держави – форму державного правління, правовий статус глави держави (монарха), парламенту, порядок його формування та діяльності тощо. На початку XX століття увага дослідників стала зосереджуватися також на вивченні недержавних політичних організацій – політичних партій і громадських організацій, передусім профспілок (Р. Міхельс, М. Острогорський).

Характерними рисами інституціоналізму цього періоду (класичного, “старого” інституціоналізму) були об'єктивізм – розуміння інститутів тільки як об'єктивно існуючих і легалізм (від лат. *legis* – закон) – орієнтованість на вивчення формальних, офіційно закріплених правових та організаційних інститутів. На середину XX століття з'ясувалося, що абсолютизація формалізованих інститутів і ігнорування ролі індивідуального соціально-психологічного чинника у суспільних відносинах не дають змоги пояснити і спрогнозувати значну частину реальних подій суспільно-політичного життя. У політологічних дослідженнях став все ширше використовуватися біхевіоралістичний підхід (від англ. *behaviour* – поведінка), суть якого полягає у дослідженні індивідуальної поведінки людей.

Якщо раніше політологи акцентували свою увагу на формально-правовому аналізі політичних інститутів, формальній (інституціональній) структурі політичної організації суспільства, то об'єктом аналізу біхевіоралістичного підходу в політології стали різні аспекти поведінки людей як суб'єктів політики. При цьому вважається, що домінуючими мотивами політичної поведінки індивідів є їхні психологічні орієнтації, а політичні явища, так само, як і природні, можуть і повинні вимірюватися кількісно. Ґрунтуючись на цих засадах,

біхевіоралістичний підхід передбачає широке використання в політологічних дослідженнях статистичних даних, кількісних методів, анкетних опитувань, моделювання політичних процесів тощо. За допомогою таких методів досліджуються політичні орієнтації, позиції і поведінка людей, наприклад під час виборів, у конфліктних ситуаціях тощо. Біхевіоралістичний підхід спричинив справжню революцію в політології, бо саме він і передбачувані ним дослідницькі методи дають можливість отримувати достовірні знання про політику.

У контексті біхевіоралістичного підходу важливого значення набула теорія раціонального вибору, згідно з якою, виходячи з обмежених ресурсів та інформації, люди засвоюють таку поведінку, яка максимізує їхню вигоду. Біхевіоралістичний підхід став домінувати у політологічних дослідженнях, що мало наслідком недооцінювання інституціонального підходу.

На межі 80-90-х років ХХ століття інституціональний підхід було актуалізовано шляхом поширення його на неформалізовані, тобто такі, які не регулюються якими-небудь писаними нормами і офіційно письмово ніде не оформлені, відносини, явища і процеси. Такий підхід отримав назву «новий інституціоналізм» або «неоінституціоналізм».

Одним із засновників неоінституціонального підходу став відомий американський економіст Дуглас Норт. У своїй праці «Institutions, institutional Changes and Economic Performance» (North, 1990), яка в російському перекладі має назву «Институты, институциональные изменения и функционирование экономики» (Норт, 1997), а в українському – «Інституції, інституційні зміни і функціонування економіки» (Норт, 2000), він трактує інститути також як неформалізовані відносини, явища і процеси суспільного життя. Але головна заслуга Д. Норта (він є лауреатом Нобелівської премії з економіки) вбачається не в цьому, а в тому, що таке розуміння соціальних інститутів у поєднанні з біхевіоралістичним підходом, теорією раціонального вибору він застосував в аналізі економічних відносин, пояснив економічні явища і процеси з позицій індивідуальної поведінки людей.

Д. Норт розуміє інститути як «правила гри у суспільстві, точніше, придумані людьми обмеження (формальні і неформальні), які спрямовують людську взаємодію в певне русло. І, як наслідок, вони структурують стимули в процесі людського обміну – політичного, соціального чи економічного. Інституційна зміна визначає шлях, через який суспільства розвиваються в часі і тому є ключем до розуміння історичної зміни» (Норт, 2000: 11). Формальні інститути існують у вигляді правил і приписів (конституції, закони, судові прецеденти, адміністративні акти тощо), встановлюються цілеспрямовано і підтримуються силою держави. Неформальні інститути створюються спонтанно, як побічний результат взаємодії великої кількості людей, які дбають, насамперед, про власні інтереси.

Крім інститутів як «правил гри у суспільстві», «придуманих людьми обмежень (формальних і неформальних)», за Д. Нормом, у суспільстві існують і «гравці» за цими правилами – організації: «Організації охоплюють політичні органи (політичні організації, Сенат, міську раду, регуляторне агентство), економічні органи (фірми, профспілки, родинні ферми, кооперативи), суспільні органи (церкви, клуби, спортивні асоціації) та освітні органи (школи, університети, центри професійної підготовки)» (Норт, 2000: 13).

Зміщення акценту від дослідження формальних структур до вивчення інституціональних полів, сукупностей норм і цінностей, наголос на соціокультурній зумовленості політичних явищ і процесів є характерними рисами неоінституціоналізму.

Звернемо увагу на відмінності в перекладах слів «Institutions», «institutional Changes» з назви праці Д. Норта на російську та українську мови: якщо в першому випадку ці слова перекладаються з англійської мови як «Институты» і «институциональные изменения», то у другому – не як «Інститути» та «інституціональні зміни», а як «Інституції» і «інституційні зміни». Терміни «інститут» та «інституція», «інституціональний» та «інституційний» до останнього часу в українській науковій мові чітко не розмежовуються, нерідко вживаються як рівнозначні з поступовим переходом до використання тільки термінів «інституція» та «інституційний».

Щодо такого переходу є вагомим застереження. В українській мові словом «інституція» позначаються організаційні утворення: органи, установи, заклади тощо, наприклад: «інституція» – установа, заклад // Частина, підрозділ установи, закладу (Великий тлумачний словник сучасної

української мови, 2001: 400); «Інституції - 2) термін, що використовується як форма слова «інститут» для визначення якихось органів або установ» (The Popular Legal Encyclopaedia, 2003: 197). Це означає, що терміни «інституція», «інституційний» можуть використовуватися тільки щодо інститутів як організаційних утворень, тоді як щодо інститутів як сукупностей соціальних норм, формалізованих і неформалізованих суспільних утворень доцільно вживати терміни «інститут», «інституціональний».

Загальний огляд різновидів інституціонального підходу (підхід є узагальненою характеристикою методу) застосуємо в аналізі демократії. За всієї очевидності демократії як суспільно-політичного феномену (грец. *demokratia* – народовладдя, від *demos* – народ і *kratos* – влада), існує безліч її визначень, пов'язаних як із багатоманіттям форм прояву демократії, так і з неможливістю її практичного втілення у дослівному розумінні, тобто як прямого народовладдя на всіх рівнях і в усіх формах здійснення в суспільстві публічної (державної і самоврядної) влади. Для цілей нашого дослідження будемо виходити з того, що **демократія є формою державно-політичного устрою, що ґрунтується на визнанні народу єдиним джерелом і верховним носієм влади в державі та його реальній участі в її здійсненні.**

Перший інституціональний вимір демократії – інституціонально-організаційний, який може бути названий також інституційним, полягає у виокремленні й аналізі політичних інститутів як політичних організацій, основними з яких є держава, політичні партії, громадські організації та органи місцевого самоврядування.

Держава як політичний інститут є системою органів та установ, що здійснюють управління суспільством на основі публічної влади. Основними такими органами є вищі органи державної влади: глава держави, парламент, уряд, вищі суди (верховний і конституційний). Спосіб організації державної влади, зумовлений принципами формування і взаємовідносин вищих органів держави – глави держави, парламенту та уряду, визначається як **форма державного правління**. Не вдаючись до аналізу особливостей різних форм державного правління, зазначимо, що з-поміж трьох основних форм монархічного правління – абсолютної, дуалістичної і парламентарної монархій, вимогам демократії відповідає тільки парламентарна монархія. Республіканська (лат. *respublica* – суспільна, всенародна справа, від *res* – справа і *publicus* – суспільний, всенародний) форма державного правління, яка вже за визначенням має бути демократичною, на практиці нерідко буває далекою від демократії.

З-поміж трьох основних форм республіканського правління – президентської, парламентарної і змішаної республік, вимогам демократії як реального народовладдя найбільшою мірою відповідає парламентарна форма республіканського правління, що ґрунтується на принципі верховенства парламенту в системі вищих органів держави. У парламентарній республіці обраний шляхом загальних і прямих виборів парламент формує політично відповідальний перед ним уряд, який втілює державну виконавчу владу. Меншою мірою вимогам демократії відповідає президентська форма республіканського правління, за якої президент є одноособовим главою державної виконавчої влади, формує уряд, який не несе політичної відповідальності перед парламентом, що сприяє встановленню авторитарного президентського правління. Змішана форма республіканського правління за потенціалом демократизму тяжіє до парламентарної або до президентської форм залежно від її різновиду – парламентарно-президентського чи президентсько-парламентарного. Подальше дослідження інституціонально-організаційного виміру демократії передбачає докладний аналіз особливостей різних форм державного правління під кутом зору їх потенційних можливостей щодо забезпечення реального народовладдя.

Необхідними інституціонально-організаційними (інституційними) складовими демократії є **політичні партії**, які в сукупності становлять партійну систему конкретної країни. Загальною ознакою демократії є багатопартійність, а конкретною – тип партійної системи. Найбільшою мірою вимогам демократії сприяють партійні системи з домінуючою партією, двопартійні та поміркованого плюралізму.

Громадські організації як добровільні та організаційно оформлені об'єднання громадян, утворені для вираження й задоволення їхніх законних інтересів і потреб на засадах

самоврядування, є демократичними утвореннями вже за визначенням. На здійснення державної влади вони справляють вплив як групи тиску.

Так само демократичними вважаються сформовані територіальними громадами шляхом виборів **органи місцевого самоврядування**, основними з яких є місцеві представницькі органи (місцеві, муніципальні ради) та їх виконавчі органи (виконавчі комітети, мери міст, сільські голови та ін.).

Другий інституціональний вимір демократії – інституціонально-правовий – полягає у виокремленні й аналізі політичних інститутів як систем політико-правових (конституційно-правових) норм, які закріплюються в конституціях і є політичними принципами демократії. Такими є принципи: народного суверенітету; безпосереднього здійснення влади народом; народного представництва; виборності; мажоритаризму; поділу державної влади; політичної та ідеологічної багатоманітності тощо.

Основоположною, базовою засадою демократії є **принцип народного суверенітету** (фр. *souveraineté* – самостійність, верховна влада; *souverain* – носій верховної влади), який полягає в конституційному визнанні народу єдиним джерелом і верховним носієм влади в державі. Визнання народу єдиним джерелом влади в державі (повновладдя народу), означає, що будь-які функції і повноваження публічної влади в державі в кінцевому підсумку йдуть від народу, верховенство влади народу в державі полягає в тому, що влада народу є найвищою щодо всіх інших конкретних форм і виявів публічної влади в державі, у тому числі стосовно влади (суверенітету) самої держави.

Народ здійснює владу **безпосередньо** в різних формах прямої демократії, основними з яких є вибори і референдум, і через обраних ним своїх представників в органах державної влади та органах місцевого самоврядування. Принцип народного суверенітету лежить в основі демократичної побудови всієї системи державної влади і в тій чи тій формі закріплюється в конституціях. Наприклад: «Вся державна влада виходить від народу. Вона здійснюється народом шляхом виборів і голосувань і через спеціальні органи законодавства, виконавчої влади і правосуддя» (ч.2 ст.20 Основного закону ФРН 1949 р.) (Основной закон Федеративной Республики Германии); «1. Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Російській Федерації є її багатонаціональний народ. 2. Народ здійснює свою владу безпосередньо, а також через органи державної влади та органи місцевого самоврядування» (ч.1,2 ст.3 Конституції Росії 1993 р.) (Конституция Российской Федерации).

Характерно, що подібні положення про народний суверенітет містяться і в сучасних конституціях держав з монархічною формою правління, за якої джерелом влади в державі традиційно визнавався монарх: «Національний суверенітет належить іспанському народу, від якого походять повноваження держави» (ч.2 ст.1 Конституції Іспанії 1978 р.) (Конституция Испании); «Усі влади виходять від нації. Вони здійснюються в порядку, встановленому Конституцією» (ст.33 Конституції Бельгії в редакції 1994 р.) (Конституция Бельгии).

Представники народу в органах державної влади та органах місцевого самоврядування визначаються шляхом **виборів**, на яких обраним стає той кандидат у депутати представницького органу чи на виборну посаду, який за результатами голосування отримав найбільше голосів. **Принцип більшості, або мажоритаризму** (від фр. *majorité* – більшість), діє не тільки на виборах, а й у прийнятті рішень шляхом референдуму і представницькими органами державної влади (парламентами, у тому числі суб'єктів федерації та автономних утворень) та місцевого самоврядування (місцевими, муніципальними радами).

Однією із найважливіших політичних засад демократії є **принцип поділу державної влади**, за якого функції законодавчої, виконавчої і судової влади здійснюються різними державними органами. Основна мета поділу влади полягає в тому, щоб уникнути зосередження влади в одних руках і зловживання владою. У функціонуванні державної влади на засадах її поділу важливе значення має збалансованість повноважень органів, що належать до різних гілок влади – глави держави, парламенту, уряду, судів, яка забезпечується сукупністю їхніх повноважень, що отримала назву системи стримувань і противаг.

Важливими конституційними принципами демократичної організації і функціонування державної влади є **принципи політичної та ідеологічної багатоманітності (плюралізму)** (від лат. pluralis – множинний). У конституціях принцип політичної багатоманітності звичайно закріплюється як свобода об'єднань (асоціацій) – право громадян на вільне об'єднання у політичні партії та громадські організації, тому визначається також як принцип багатопартійності, а принцип ідеологічної багатоманітності закріплюється через конституційне проголошення свободи думки і слова, яке іноді доповнюється заборонаю визнання державою якої-небудь ідеології як обов'язкової (державної ідеології) та цензури.

Важливою інституціонально-правовою складовою демократії є інститут політичних прав і свобод особи, а в його межах – інститути кожного окремого політичного права чи свободи. Найважливішим і найзагальнішим із таких прав є **право громадян на участь в управлінні державними справами**. Інші політичні права і свободи: виборче право; свобода об'єднань; право на звернення; свобода зборів, мітингів, походів і демонстрацій тощо є похідними від цього фундаментального політичного права.

Третій інституціональний вимір демократії – інституціонально-культурний, який може бути названий також неінституціональним, полягає у виокремленні й аналізі, поряд із правовими та організаційними, також тих соціальних інститутів, які не мають формалізованого (письмово вираженого) вияву. Такими є інститути політичної культури як сукупності стійких форм політичної свідомості і політичної поведінки, що визначаються не стільки формалізованими приписами, скільки неписаними правилами поведінки, звичаями, традиціями тощо.

Основними елементами структури політичної свідомості є політична ідеологія – система ідей і поглядів, які виражають певні соціальні інтереси щодо політики, здійснення влади, і політична психологія – сукупність почуттів, настроїв, емоцій, волі, думок людей, що виражають їх ставлення до політики, здійснення влади. Очевидно, що політична ідеологія і політична психологія як стійкі форми суспільних відносин також є соціальними (політичними) інститутами, проте вони не можуть бути формалізованими (писаними) інститутами, за винятком хіба що законодавчого (конституційного) закріплення якої-небудь ідеології як державної та «морального кодексу будівника комунізму», що немає нічого спільного з демократією.

Політична поведінка особи визначається як правовими, так і моральними нормами, у тому числі звичаями, традиціями тощо. Як складова політичної культури вона визначається саме такими неписаними правилами.

У сучасній політичній науці найбільш обґрунтованою типологією політичної культури є запропоноване американськими дослідниками Г. Алмондом і С. Вербою розрізнення її як приходської (паройкіальної) (характеризується відсутністю інтересу до політики і бажання брати в ній участь), підданської (характеризується наявністю інтересу до політики, але відсутністю бажання брати в ній участь) і активістської (характеризується наявністю інтересу до політики і прагнення брати в ній участь). У контексті цієї типології демократичною вважається громадянська політична культура, як активістська політична культура з елементами приходської і підданської. Ці та інші типи і форми політичної культури визначаються не юридичними, а саме неписаними нормами (звичаями, традиціями, соціальними умовностями, «правилами гри», як їх називає Д. Норт), а тому також можуть вважатися інституціоналізованими.

Висновки

Сутність інституціонального підходу у наукових дослідженнях полягає у виокремленні й аналізі соціальних інститутів як стійких форм суспільних відносин. Стійкість (інституціоналізованість) суспільним відносинам надає їх урегульованість соціальними нормами, які можуть мати як писану (правові норми), так і неписану (моральні норми) форми, залежно від чого розрізняють формальні і неформальні соціальні інститути. Виокремлення й аналіз останніх є характерним для неінституціонального підходу в наукових дослідженнях. В аналізі демократії доцільне застосування трьох основних різновидів інституціонального підходу: інституціонально-організаційного (інституційного), що полягає у виокремленні й аналізі політичних організацій;

інституціонально-правового, який полягає у виокремленні й аналізі політико-правових інститутів як систем конституційно-правових норм, що регулюють певні групи однорідних і взаємопов'язаних політичних відносин; інституціонально-культурного (неоінституціонального), який полягає в аналізі політичної культури як стійких форм політичної свідомості і політичної поведінки. Застосування цих трьох різновидів інституціонального підходу в аналізі демократії дає змогу визначити три її основні виміри – політико-організаційний, політико-правовий і політико-культурний.

Бібліографія

- Большой энциклопедический словарь. – 2-е изд., перераб. и доп. / гл. ред. А. М. Прохоров. – М. : Большая Российская энциклопедия; СПб.: Норинт, 2004. – 1456 с.
- Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2001. – 1440 с.
- Конституция Бельгии // Конституции государств Европы : В 3 т. / под общ. ред. Л. А. Окунькова. – М. : НОРМА, 2001. – Т.1. – С.341-380.
- Конституция Испании // Там же. – Т.2. – С.50-94.
- Конституция Российской Федерации // Там же. – Т.3. – С.18-50.
- Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / Д. Норт. – Фонд экономической книги “Начала”, 1997. – 190 с.
- Норт Д. Інституції, інституційні зміни і функціонування економіки / Д. Норт. – К. : Основи, 2000. – 198 с.
- Основной закон Федеративной Республики Германии // Конституции государств Европы : В 3 т. / под общ. ред. Л. А. Окунькова. – М. : НОРМА, 2001. – Т.1. – С.580-634.
- The Popular Legal Encyclopaedia / corporate body: V.K. Hizhevskiy, V.V. Holovchenko, V.S. Kovalskiy (chief). – К. : Yurinkom Inter, 2003. – 528 p.
- North D. Institutions, institutional Changes and Economic Performance / D. North. – Cambridge, 1990.

References

- The Big Encyclopaedical Dictionary. – the 2-d ed. / editor-in-chief A.M. Prokhorov. – M.: The Big Russian Encyclopedia; SPb.: Norint, 2004. – 1456 p.
- The Big Definition Dictionary of the Modern Ukrainian language / editor-in-chief V.T. Busel. – K. ; Irpin : VTF “Perun”, 2001. – 1440 p.
- The Constitution of Belgium // The Constitution of nations in Europe: in 3 Volumes / general edition of L.A. Okunkov. – M. : NORMA, 2001. – Vol.1. – p.341-380.
- The Constitution of Spaine // The Constitution of nations in Europe: in 3 Volumes / general edition of L. A. Okunkova. – M. : NORMA, 2001. – Vol.2. – p.50-94.
- The Constitution of the Russian Federation // The Constitution of nations in Europe: in 3 Volumes / general edition of L. A. Okunkova. – M. : NORMA, 2001. - Vol.3. – p.18-50.
- Nort D. Institutes, Institutional Changes and Economic Performance / D. Nort. – Fond economical books “Nachala”, 1997. – 190 p.
- Nort D. Institutes, Institutional Changes and Economic Performance / D. Nort. – K. : Osnovy, 2000. – 198 p.
- Basic Law for the Federal Republic of Germany // The Constitution of nations in Europe: in 3 Volumes / general edition of L. A. Okunkova. – M.: NORMA, 2001. – Vol.1. – p. 580-634.
- The Popular Legal Encyclopaedia / corporate body: V.K. Hizhevskiy, V.V. Holovchenko, V.S. Kovalskiy (chief). – К. : Yurinkom Inter, 2003. – 528 p.
- North D. Institutions, institutional Changes and Economic Performance / D. North. – Cambridge, 1990.

THE INSTITUTIONAL MEASURING OF DEMOCRACY

Petro Shliakhtun, Doctor of Philosophy, Professor, Head of Political Sciences Department, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)
e-mail: polit-nauk@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-7420-7325

Ganna Malkina, Doctor of Political Sciences, Associate Professor, Professor of Political Science Department, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)
e-mail: anna-malkina@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-2307-4702

Abstract

The authors analysed the essence of the institutional approach in scientific researches and the peculiarities of its types using in the analysis of political phenomena and processes. Characterised types of the institutional approach are used to analyse democracy with the distinction of institutional and organisational, institutional and legal and institutional and cultural dimensions.

Keywords: institutes, institutionalism, neoinstitutionalism, democracy.

Received: December 14, 2020

Approved for printing: February 22, 2021

Published: February 26, 2021

Shliakhtun P., Malkina G. (2021) The Institutional Measuring of Democracy. Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Philosophy, 1(4), 105-112. <https://doi.org/10.17721/2523-4064.2021/4-11/12>